

Årsmelding 2012

Várdobáiki samisk senter

Innhold

VÁRDOBÁIKI SAMISK SENTER	3
ORGANISASJON/SELSKAPSFORM.....	4
ANDELSHAVERE	5
<i>Kommuner:.....</i>	<i>5</i>
<i>Sameforeninger:.....</i>	<i>5</i>
<i>Andre lag og foreninger:</i>	<i>5</i>
<i>Privatpersoner.....</i>	<i>5</i>
STYRET.....	5
ANSATTE.....	6
LOKALER	6
VIRKSOMHET	6
<i>Kultursenteret</i>	<i>6</i>
<i>Språksenter</i>	<i>9</i>
<i>Helsesatsing</i>	<i>12</i>
<i>Museum</i>	<i>14</i>
<i>Barnehage.....</i>	<i>16</i>
ØKONOMI.....	17
LEIETAKERE	18
AVSLUTNING.....	18

Várdobáiki samisk senter

Dette dokumentet er en årsmelding for Várdobáiki samisk senter for 2012. Várdobáiki har sitt virkeområde i Nordre Nordland og Sør-Troms med kontorsted i Evenes.

Senteret er ett av flere samiske språk- og kultursenter i Norge som har fokus på bevaring og utvikling av samisk språk og kultur. Senteret har særskilt ansvar for markasamisk og sjøsamisk kultur i regionen. Kultursenteret deles inn i fem avdelinger: kultursenter, språksenter, museum, barnehage og helse. Avdeling kultursenter er hovedsakelig et overbygg for de andre avdelingene men også mange prosjekt og tiltak er direkte organisert under avdeling kultursenter.

Várdobáiki har i 2012 arbeidet spesielt med å få omorganisert senteret. Det er gjennomført møter med andelseiere i dagens andelslag samt med flere av ønskede fremtidige eiere.

Várdobáiki har fra 2012 hatt selskapets regnskap internt og har forbedret rutiner for regnskapsføring og økonomikontroll.

Senteret har også i 2012 arbeidet med sterkt fokus på brukerretta tiltak og stor virksomhet og vi vil takke for velvilje og bidrag fra både brukere og bevilgende myndigheter.

Gjennomførte enkeltstående prosjekt rapporteres i særskilte rapporter som sendes til bevilgende myndigheter, de vil likevel bli nevnt i årsmeldingen.

Vedlegg 1 viser representasjoner og deltakelse på møter/kurs.

Olav Andersen
Styreleder

Kjersti Myrnes Balto
Daglig leder

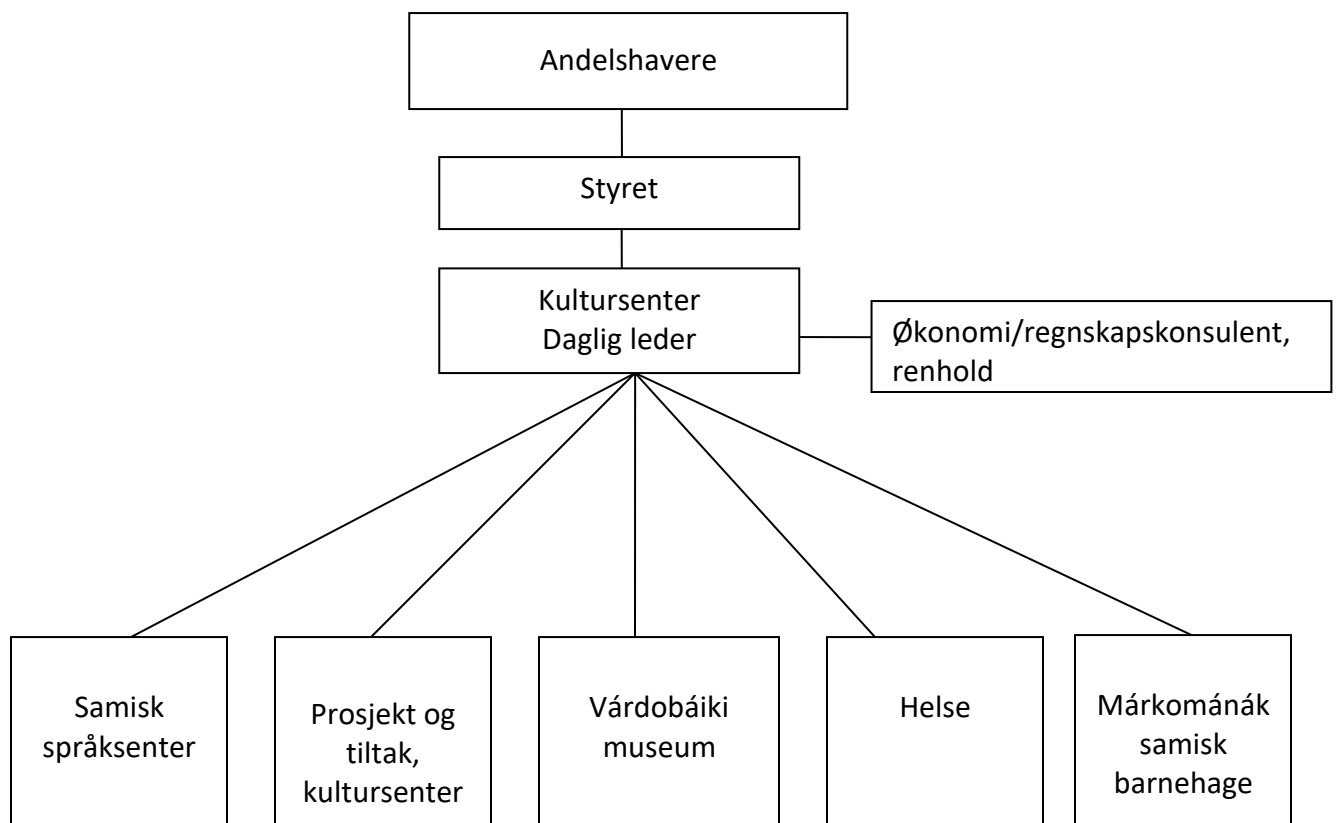

Organisasjon/selskapsform

Várdobáiki BA er et selskap med vekslende medlemstall, kapital og begrenset ansvar. Andeler i selskapet kan tegnes av offentlige instanser/organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner i form av kontante innskudd.

Formål: Selskapet Várdobáiki BA er et samisk senter for Sør-Troms og Nordre Nordland med formål å videreføre samisk språk, kultur og samfunnsliv i regionen. Várdobáiki skal bidra til et inspirerende miljø i tråd med samiske verdier og tradisjoner i området. En spesiell oppgave for Várdobáiki er å få realisert planene for kulturhuset Várdobáiki.

Organisasjonskart

Andelshavere

Kommuner:

Ballangen kommune, Evenes kommune, Gratangen kommune, Narvik kommune
Salangen kommune, Skånland kommune, Tjeldsund kommune.
Til sammen 286 andeler.

Sameforeninger:

Bálák sámesearvi/Ballangen sameforening, Bjerkvik og omegn sameforening-NSR,
Hinnøy og omegn sameforening-NSR, Salten sameforening-NSR, Stuornjárgga
sámenuorak-NSR (ungdomsforening), Samenes folkeforbund-SFF, Hålogaland
sameforening-SFF, Loabákáiddi siida-SFF, Lavangseidet og omegn sameforening,
Ofoten samiske forening.

Andre lag og foreninger:

Harstad RV, Márkomeannu searvi, Sandemark bygdeutviklingsselskap SABUS AS,
Sárahká Sellju AL (eier av barnehagebygg), Skániid girjie AS (bokforlag),
Stuornjárgga sámiid duodji (samisk husflidslag), Troms reindriftsamers fylkeslag- NRL.
Boltås sanitetsforening ga sin andel til virksomheten da foreningen ble lagt ned.

Foreninger har til sammen 100 andeler.

Privatpersoner

108 privatpersoner 144 andeler

Totalt er det 530 andeler

Styret

Olav Andersen ble gjenvalgt som styreleder, for ett år, på årsmøtet 2012 med Else Grete Broderstad som personlig varamedlem.

Styret har for øvrig hatt følgende styremedlemmer i 2012:

Følgende styremedlemmer med personlig vara ble valgt inn i 2012 for 2 år

Ingolf Kvandahl, Ballangen, gjenvalg	Grethe Amundsen, Ballangen
Nanna Thomassen, Lavangen, gjenvalg	Björg Bonk, Skånland
Jorun Murberg Spaun, Harstad, ny	Olea Storelv, Evenes

Følgende styremedlemmer med personlige vara ble valgt inn i 2011 for 2 år:

Jardar Jensen, Evenes	Trude Hagland, Evenes
Liv Slettli, Gratangen	Siv Sara, Vestvågøy
Svein Berg, Skånland,	Odd Roar Strømme, Narvik

Ingolf Kvandahl ble valgt som nestleder på årsmøtet.
Styret har holdt 6 møter i 2012 og behandlet 58 saker.

Ansatte

Várdobáiki har i 2012 hatt 18 ansatte med arbeidskontrakt over lengre tid, og 16 korttidsengasjement, de fleste av dem var ungdom i sommerjobb. I tillegg har vi flere faste ressurser som leies inn som hjelpere etter behov. Det ble sendt ut 67 lønns og trekk oppgaver for 2012. Ungdom i sommerjobb gjør en viktig jobb for Várdobáiki men vi ser også at det er viktig at Várdobáiki tar ansvar for å tilby samisk ungdom sommerjobb slik at de får viktig arbeidserfaring. Store deler av virksomheten på senteret er prosjektbasert, og det medfører relativt stor bruk av midlertidige stillinger. Várdobáiki er IA-bedrift, og følger regelverket som gjelder for IA-bedrifter.

Lokaler

Várdobáiki leier lokaler i Nautå Næringsbygg. Her er 12 kontor, ett møterom og ett utstillingsrom. Av disse har seks kontor vært leid ut på framleie.

Várdobáiki driver Márkománák samisk barnehage i Planterhaug/Lánjttedievvá i Skånland. Barnehagen er lokalisert i bygg leid av Sáráhka sellju AL.

Várdobáiki leier lokaler av det samiske husflidslaget Stuornjárgga sámiiid duodji i en tidligere skolebygning i Trøssemark/Vuopmegeahči hvor Nuoraid Siida, barne- og ungdomstiltak er lokalisert. I forbindelse med gjennomføring av møter og tiltak leies forskjellige grendehus og andre halv-offentlige lokaler etter behov. Várdobáiki museum har ansvar for drift på Gállogieddi samisk friluftsmuseum og har ansvar for vedlikehold av bygninger på tunet. Samiske lag og foreninger har fri tilgang til å bruke Várdobáikis lokaler til forskjellige møter og tiltak.

Virksomhet

Várdobáikis virksomhet deles i barnehage, museum, språk, kultur og helse. Hver av disse virksomhetsdelene er finansiert over egne driftsmidler samt prosjektmidler til spesielle tiltak.

Kultursenteret

Várdobáiki BA, kultursenteret er et overbygg for alle funksjoner under organisasjonen og ivaretar drift av kultursenteret. Daglig ledelse, videreutvikling, økonomisk planlegging, oppfølging, personalansvar og utleie er eksempler på funksjoner som knyttes til drift av senteret. I tillegg organiseres en del prosjekt direkte under kultursenteret.

Kunst og kulturformidlingsenhet

Galleri Várdobáiki har i 2012 hatt fotoutstilling med den samiske fotografen Arild Heitmann fram til mai 2012. Fra mai til november hadde vi en fotoutstilling av bilder tatt av den avdøde

fotografen og markasamen Ivar Murberg. Utstillingen ble kuratert av Unn-Kristin Laberg, kulturkonsulent i Evenes kommune, den utøvende kunstneren Solfrid Fjellaksel Pedersen og Tone Elvebakk, Várdobáiki. Tema for utstillingen var revitalisering av markasamisk kultur, og bildene var fra restaureringsarbeidet fra Vilgesvárre samiske boplass i Skånland kommune, ulike

mennesker og hendelser fra regionen, samt fra da han urettmessig ble varetektsfengslet i 1985. Fra november var det den svensksamiske multikunstneren Anna Stina Svakko som stilte ut akvareller, emalje-, og tekstilbilder. Utstillingen byttes ut hvert halvår – i mai og i november. Åpning av utstilling annonseres i flere media og publikum inviteres til en vernissage, der kunstneren selv er til stede. Under vernissagen serveres det utvalgte spesialiteter, gjerne tradisjonsretter med moderne vri. Under åpning av utstilling av Murbergs bilder var tema for serveringen hentet fra noen av hans bilder, geit. Vi serverte produkter av geitemelk, ost, ostekake, pudding mm. Vernissagene er godt besøkt. Utstillingen er ellers åpen i kontortiden. Utstillingene blir besøkt av lokalbefolkninga, skoler, institusjoner og andre.

Ungdomstiltaket Nuoraid siida.

I 2012 har vi startet opp med barne og ungdomstiltak som lokaliseres til Nuoraid siida. Tiltaket er beskrevet under avsnitt Helse.

Samarbeid med Márkomeannu samisk festival

Márkomeannu låner kontor hos Várdobáiki. Várdobáiki har ansvar for regnskap, lønn- og personalfunksjoner for Márkomeannu. Várdobáiki anser Márkomeannu som en av de viktigste arenaer for synliggjøring av samisk kunst og kultur i regionen og ser Márkomeannu som spesielt viktig for utvikling av samisk identitet, språk og kultur hos ungdom og barn. Várdobáiki er glad for å kunne bidra til gjennomføring av Márkomeannu gjennom samarbeid med festivalen både under selve festivalen og ellers i året. Festivalen arrangeres på Gállogieddi friluftsmuseum som forvaltes av Várdobáiki museum. Várdobáiki museum ser viktigheten av å videreføre den gode dialogen i forhold til arrangementet og det verneverdige tunet.

Samarbeid med Bok- og kulturbussen i Sør-Troms

Várdobáiki har inngått et samarbeidsprosjekt med Troms fylkeskommune for å utvikle det samiske tilbudet fra Bok- og kulturbussen i Sør-Troms. Eksempler på tiltak som er gjennomført på kulturbussen er:

- Små hefter med bilder av mat/drikke og samiske benevnelser/tekster. Alle barna som besøkte bussen på bokruta i mai/juni 2012 fikk hvert sitt hefte til odel og eie.
- Plansjer med tilsvarende bilder/samiske ord som i de små heftene, Plansjene hang i bussen i mai.-
- Kontaktperson fra Várdobáiki, Janne Olsby, ble med bokruta og fortalte barna om *Garral* som skal på seljakt. Fortellingen er hentet fra nettstedet www.cujaju.no. Totalt 53 barn så filmen.
- Månedens samiske kunstner.
- Deltakelse på samiske helsetreff, utlån og foredrag
- Várdobáiki kjøpte inn 6 dukker i størrelse babyborn og sydde samiske klær til alle dukkene, som også har fått navn. Klærne er kofter fra Stuornjárgga området. Dukkene blir en del av utlånet på bussen, med fortrinnsvis utlån til barnehage/sfo.
- Bussen fikk låne kofter og luhkkaer med på en rute slik at barna kunne prøve disse. De samiske klærne kunne også lånes på samme måte som ei bok.

Samarbeidet med Kulturbussen har vært svært positivt. Várdobáiki er svært fornøyd med å kunne bidra til at den samiske kulturen kan vises frem gjennom bok- og kulturbussen i Sør-Troms. Det er en fin måte å nå frem med informasjon om samer og samiske forhold, spesielt til barnehagebarn og skolebarn.

Blodmat -dokumentasjon og kunnskapsoverføring.

Tradisjonell samisk matlaging.

Prosjektet har hatt fokus på å dokumentere tradisjonell laging av matretten gomba (blodklubb) og å videreføre kunnskapen i å lage den. En kursrekke på tre kvelder i mai 2012 ble holdt på Evenesmark grendehus. 8 deltagere var med. Det ble laget gomba etter oppskrifter hentet fra 4 informanter fra Markebygdene. Den siste kurskvelden inviterte Vardobaiki informantene, samt familiemedlemmer av kursdeltagerne til å spise gomba som ble laget av kursdeltagerne.

Prosjektet vil bli avsluttet i 2013 med kurs i laging av márfi (blodpølse)
Det skal også lages et hefte hvor alle oppskrifter og fremgangsmåter dokumenteres.

Nettverksbygging gjennom kulturell utveksling

Várdobáiki startet i 2011 en satsing på nettverksbygging med russisk side av Sápmi. Dette er gjort gjennom et prosjekt hvor målet har vært å bygge nettverk mellom samer i Nordre Nordland og Sør-Troms og i Murmansk, Russland. Dette prosjektet har vært fulgt opp med et nytt nettverksprosjekt som har vært på 3 ulike turer i 2012 til Lujávri, Murmansk og Álenegorsk. Gruppen har deltatt med ulike kulturelle Prosjektet fører til at både Várdobáiki og deltakerne fra regionen får utviklet både formelle og uformelle nettverk med folk og organisasjoner på russisk side. Gjennom folk-til-folk-samarbeid øker mulighetene for videre samarbeid med russisk side av sápmi. Det aktuelle prosjektet avsluttes i 2013..

Diverse

- Várdobáiki har startet et samarbeid med Vesterålen sameforening hvor vi arbeider med å skape arenaer for samisk kultur.
- Fra høsten 2012 har vi startet opp med en sanggruppe, Várdobiegga. Sanggruppen synger på samisk. Deltakerne er i aldersgruppen fra om lag 40 til 80 år. Deltakerne er svært fornøyd med sangøvelsene som språkarena.
- Samarbeidspart for Beaivvaš samiske teater. Etter en periode uten egnet lokale for teateroppsetting har Beaivvaš vist to teater i 2012. Vi var så heldige at vi fikk innvie den nye flerbrukshallen på Evenskjer med oppsetting av samisk teater.

Språksenter

Arbeid med bevaring, styrking og synliggjøring av samisk språk er en av hovedoppgavene under Várdobáiki. For å ivareta denne oppgaven har språksenteret ved Várdobáiki en rekke språktiltak på gang til enhver tid. Språktiltakene finansieres hovedsakelig av prosjektmidler fra Sametinget og Nordland fylkeskommune. Mindre tiltak finansieres også ved hjelp av driftsmidler som gis fra Sametinget og Troms fylkeskommune. Det er knyttet én fast ansatt til språksenteret, i tillegg har det vært ansatte i engasjement i forskjellige størrelser og av forskjellig varighet. Herunder kommer en beskrivelse av forskjellige tiltak knyttet til språkarbeid.

Dialektkurs

Kurs i lokal samisk dialekt har vært et etterspurt språktiltak. Tiltaket er et ledd i arbeidet med å bevare og videreføre den lokale samiske dialekten. Det ble arrangert 6 kurskvelder. Opplegget var slik at første kurskveld fikk deltakerne et foredrag om særtrekk i Durdnusa sámegiela, spesielt om dialekten på norsk side. Resten av kurset var muntlig basert. Det ble lyttet til gamle lydopptak av førstespråklige eldre, og gjennomgang av tekster skrevet på

lokal dialekt. Vi leide også inn førstespråklige dialekt brukere fra forskjellige bygder for å belyse variasjonene i dialekten.

Stednavnsutvalg

Várdobáikis stedsnavnutvalg som ble oppnevnt i 2010, har fungert også i 2012 med samme sammensetning. Utvalgets mandat er å være Várdobáikis organ i arbeid med samiske stedsnavn, fungere som høringsinstans og ta initiativ i forhold til stedsnavnsaker overfor kommuner og andre. Stedsnavnutvalget har fortsatt hatt svært stor aktivitet, i perioden er det avholdt ni arbeidsmøter. Siden utvalget ble utnevnt er det foreslått skrivemåte på forskjellige typer navn, både kommunenavn på 15 kommuner i regionen, stedsnavn på byer, tettsteder, bygder, navn i naturen og navn på kirkelige bygg. Eksempel på kommuner som det er foreslått samisk navn på er Narvik, Evenes, Tjeldsund, Skånland, Ballangen Kvæfjord, Harstad, Sortland, alle vesterålskommunene og flere i Sør-Troms.

Utvalget har behandlet og foreslått skrivemåten på over 600 stedsnavn i flere forskjellige kommuner. I 2012 ble det arbeidet med å gjennomgå skrivemåte for en lang rekke samiske stedsnavn i Ballangen. Det er også fremmet forslag på skrivemåte for en god del samiske stedsnavn i Harstad, Kvæfjord, Tjeldsund og Lødingen kommuner. De fleste forslagene baserer seg på innsamlet materiale av J. Qvigstad, utgitt i boka *“De lappiske stedsnavn i Finnmark og Nordland fylker”* (1938). I tillegg er lokale informanter benyttet der det har vært mulig.

Erfaringen er at arbeid med stedsnavnesaker er at det er vanskelig å nå fram med samiske stedsnavn i kommunene. Stedsnavnsutvalget deltok på samisk språkseminar i Lavangen.

Stedsnavnarbeid er svært ressurskrevende for språksenteret. Det er et viktig arbeid som må prioriteres mens det fortsatt er tilgang på informanter som har inngående kjennskap til de samiske stedsnavnene.

Språksenteret arbeidet med planlegging av stedsnavnseminar. Seminaret er avholdt i første del av 2013.

Språkbad leirskole

Prosjektet språkbad/leirskole som ble startet i 2011 har pågått ut 2012. Målgruppen har vært elever fra ungdomsskole og videregående skole. Det har vært språkbad/leirskole på Gállogieddi. Leirskole prosjektet deltok med ressursperson på studiereise til Kiruna. Studiereisen var i hovedsak planlagt og organisert av samisklærer ved Heggen med Várdobáiki som samarbeidspart.

Tema: Duodji, media, (besøk på svt – SR), politikk (besøk på Sametinget) og reindrift-turisme (besøk hos næringsutøver) Fokus på samisk språk overalt bortsett fra på Sametingsbesøket.

I forbindelse med at Beaivváš sámi nášunalteahter har besøkt området har elever vært invitert til samisk teaterforestilling. Vår praksis med å tilby gratisbilletter til elever med samisk i fagkretsen gjør at det kommer flere elever på teater og får nyte godt av disse språkarenaene. Våren 2012 var elever med på leirskoler med grottevandring som tema.

Kompetansegivende nybegynnerkurs i samisk – SAAL 1

Várdobáiki fortsatte i 2012 samarbeidet som ble startet med Sámi allaskuvlla/Samisk høgskole i 2011 om å gjennomføre innføringsstudium i samisk. Studiet besto av et innføringskurs på 15 studiepoeng. Várdobáiki har avtale med Samisk høgskole om at elever som følger kurs ved Várdobáiki får ta eksamen ved Sámi allaskuvlla. Undervisningen ble gitt i høstsemesteret.

Sámigiell lohkanbádjeoahppu/Samisk semesteremne

Várdobáiki samarbeidet med Sámi allaskuvlla om gjennomføring av Lohkanbádjeoahppu/samisk semesteremne. Studentene fikk følge undervisning ved Sámi allaskuvlla, gjennom internetbasert undervisning, og over lyd – bilde studio på Várdobáiki.

Språkleir for voksne

I samarbeid med SVT Sápmi og SR Sámi Rádío i Kiruna arrangerte Várdobáiki språkleir for voksne i Nikkaluokta i Sverige. Språkleiren var svært vellykket. Deltakerne brukte bare samisk, flere av dem hadde ikke brukt muntlig samisk tidligere. Halvparten av deltakerne kom fra svensk og halvparten fra norsk side, tilsammen 12 deltakere. Programmet var satt opp med praktiske aktiviteter som hesteridning og duodji.

Lesetrening for eldre

Månedlig tiltak som gjennomføres i forbindelse med Várdobáikis helsetreff. På helsetreffene er det hovedsakelig eldre samer som deltar. De fleste har samisk som første eller andre språk. Et fåtall av dem kan skrive eller lese samisk. Gjennom samisk lesetrening gir vi dem muligheten til å lære samt praktisere dette. Vi erfarer at deltakerne har stor nytte av lesetreningen og deltar aktivt i høytlesningen. Det ble gjennomført lesetrening på alle 10 treffene som ble arrangert i 2012.

Andre tiltak som er gjennomført:

Språkarenaer for barn og ungdom; filmkveld, stjernebilder og Nástegoahti/stjernetelt, Juffa i barnehagen

Det ble gjennomført en samisk språkkafe med fokus på den lokale dialekten.

Vi har også gjennomført språkkurs i Harstad i 2012.

Oversetting

Språksenteret bidrar med oversetting av tekster etter behov og kapasitet, både større og mindre oppdrag.

Helsesatsing

Helsetreff er et månedlig tilbud der eldre samer samles til samisk lesekurs, sosialt samvær, foredrag med forskjellig tema, trim, samt salg av middag. Kulturbussen i Troms gir sitt tilbud til deltakerne på treffene, både gjennom bussens virksomhet, samt foredrag/informasjon om sitt tilbud.

Helsetreffene er utviklet ved Várdobáiki samisk senter og igangsatt første gang i 2003.

Helsetreffene har fått god omtale i media og det var vært stor interesse fra mange andre aktører som ønsker å starte opp tiltak etter Várdobáikis modell. Várdobáiki har vært engasjert i etablering

av helsetreff i Tysfjord i regi av Árran lulesamisk senter og i Alta ved Alta sameforening. I 2012 er det arrangert 10 treff.

Mimretreff - prosjekt

er et tilbud til eldre samer i institusjon. Dette er et månedlig tilbud til 5 institusjoner i Skånland, Evenes og Narvik kommune (Bjerkvik). Det ble igangsatt i september 2009 og har som mål å ta fatt i aktiviteter som er velkjent fra tidligere for eldre samer, og presentere dem for de eldre. Det har vært viktig at aktivitetene som har vært valgt har kunnet oppleves gjennom flest mulig sanser – både syn, hørsel, smak, og følelse/taktil sans. Deltakelsen har variert fra ni til tjuseks deltakere, der variasjonen mellom institusjonene er stor, mens det har vært stabil deltakelse ved den enkelte institusjonen. Tilbudet har blitt godt tatt i mot av både institusjonene og deltakerne. Mimretreffene har i 2012 gått inn i sin siste prosjektperiode. Det var vanskelig å få finansiert siste prosjektrunde. Vi klarte å få gjennomført prosjektet med tilskudd fra Nordland fylkeskommune og ved at kommunen gikk inn med en egenandel.

Samisk barne- og ungdomsgruppe

Várdobáiki har i 2012 initiert et nytt prosjekt, Samisk barne- og ungdomsgruppe. Prosjektet har som mål å skape en arena hvor samiske barn og ungdommer kan treffes, skape seg et samisk nettverk og å kunne snakke om ømtålige emner på en plass hvor man som same er i majoritet. Foruten dette prosjektet så finnes det ikke noen samiske arenaer hvor samiske barn og ungdommer kan få være uten å føle at de er i en minoritet. Prosjektet ble startet høsten

2012, og gir et månedlig tilbud, en barnegruppe for barn fra 1. til 7. klasse, og en ungdomsgruppe fra 13 – 18 år. Barnegruppa har bestått av 10-15 barn fra Skånland, Evenes og Narvik kommune, mens ungdomsgruppa har det vært mellom 3-5 deltakere fra Evenes, Skånland og Tjeldsund kommune.

Samarbeid med SANKS Samisk nasjonalt kompetansesenter - psykisk helsevern

Várdobáiki har fortsatt samarbeidet med SANKS Samisk nasjonalt kompetansesenter – psykisk helsevern. Vi har inngått en samarbeidsavtale om det samiske barne- og ungdomsgruppeprosjektet. SANKS vil bistå oss der vi har behov for det.

SANKS hadde fått varsel om at de ikke vill få finansiering til å videreføre aktiviteten utenfor Finnmark, noe som vil ramme Várdobáikis region sterkt. Det ble holdt et møte på Várdobáiki for den psykiske helsetjenesten i Evenes, Skånland og Tjeldsund kommune med SANKS der vi ble informert om følgene dette vil få for oss.

I ettertid ble dette omgjort og tilbudet utenfor Finnmark består.

Museum

Etter oppstart av museumsdrift ved Várdobáiki har vi forsøkt å følge "Plan for etablering av museumsdrift ved Várdobáiki samisk senter" av mars 2009, med bakgrunn i "Delutredning av samisk museumsvirksomhet i Nordre Nordland og Troms" og "Sametingsrådets melding om samiske museer". Det har ikke vært mulig å følge museumsplanen fullt ut da vi ikke har hatt nødvendige ressurser tilgjengelig. I planen var det skissert en fagstilling i tillegg til museumsleder stilling fra 2010. Dette er fortsatt ikke realisert.

Nedenfor følger en redegjørelse av museumsvirksomheten for 2012.

Det er knyttet en fast stilling som museumsleder til museet, i tillegg har det vært vaktmester, guider på sommerstid og flere engasjement i forbindelse med særskilte oppgaver som for eksempel kulturminneregistrering, arkivarbeid bygningsvern og rydding av gammel boplass i formidlingsøyemed.

Gállogieddi friluftsmuseum

Várdobáiki museum har driftsansvaret for Gállogieddi friluftsmuseum. I denne perioden har vedlikehold og sikring av bygningsmassen vært sentral. I 2012 har museet videreført sikringsarbeidet av friluftsmuseet. En prosess mot et omfattende brannvarsling – og slukkingssystem har blitt igangsatt. I dette ligger blant annet brønnboring, underjordiske strømkabler til de verneverdige byggverkene, samt reising av et brønnhus. Dette sikringsarbeidet vil bli sluttført i 2013.

Kulturstien som er tilknyttet Gállogieddi er blitt ryddet, og det er designet og laget nye skiltene. Disse vil bli satt opp før sesongen 2013. Aktivitetsløype for barn er etablert i samarbeid med Márkomeannu samisk festival og ble tatt i bruk under årets festival. Det er også satt opp gapahuk knyttet til kulturstien.

Museet har hatt sesongåpent fra 1. juni til 14. august, samt åpent i annonserte helger i august. Det har vært ansatt fire guider i sommersesongen.

Høsten 2012 startet arbeidet med restaurering av en av murveggene i fjøset. Murveggen var forskjøvet og det var fare for at den ville rase sammen. Restaureringen var planlagt i samarbeid med Sametinget og oppdraget ble satt ut til Murbygg, Harstad.

Bygningsvern

Vi er i gang med restaurering av et verneverdig fjøs i Suollojávri/Øyvann i Sandemark. Prosjektet er planlagt i samarbeid med Sametinget.

I 2012 har Várdobáiki museum fortsatt oppbyggingen av bildearkivet i Primus, som pr dags dato består av 842 digitale fotografier.

Kulturminneregistrering

Várdobáiki museum har i 2012 foretatt en rekke kulturminneregistreringer i regionen, både på fastlandet og på Hinnøya. Blant annet har vi registrert et område med mange tidligere ukjente kulturminner i Kongsvik, Tjeldsund kommune. Som en videreføring av prosjektet "Dokumentasjonen av grenseoverskridende flytteveier for rein" har det i 2012 blitt laget en omfattende dokumentasjonsrapport. Resultatene av prosjektet har blitt formidlet gjennom foredrag ved flere anledninger Dette anser vi som et særdeles viktig bidrag til dokumentasjonen av den samiske kulturhistorien til regionen.

Immateriell tradisjonskunnskap

Høsten 2012 etablerte Várdobáiki museum og Várdobáiki helse et samarbeid med Árbodiehtu-prosjektet til Samisk Høyskole. Målet er å bevare, dokumentere og videreføre den immaterielle tradisjonskunnskapen i markebygdene. Temaet for prosjektet er samisk naturmedisin og er et tverrfaglig prosjekt for helse- og museumsavdelingen ved senteret.

Samarbeid og nettverk

Museet samarbeider med andre museer og institusjoner. Fra 2012- 2015 har Várdobáiki museum vært representert med styreverv (kasserer) i Samisk museums lag, hvor man blant annet har kommet med innspill til den nasjonale samiske museumspolitikken. Gjennom Samisk museumsnettverk har Várdobáiki museum bidratt til en felles samlingsplan for alle de samiske museene. I tillegg har Várdobáiki museum og Sør – Troms museum tatt initiativ til ei rovdyrutstilling som en gang i framtiden skal realiseres.

Vilgesvárre og Kvandahl museumsinitiativ

Várdobáiki museum og Vilgesvárre samisk boplass, administrert av SABUS har i 2012 formalisert en museal samarbeidsavtale. Dette er et ledd i oppfølgingen av Sametingets museums melding. Restaureringen av jordkjelleren ved boplassen ble igangsatt sommeren 2012 og vil bli avsluttet sommeren 2013. Det har også blitt arrangert et foredrag på boplassen om Flytteveier for rein i

forbindelse med forskningsdagene ved Høgskolen i Harstad. Det har vært kontinuerlig dialog mellom SABUS og Várdobáiki museum.

I forhold til Henrik Kvandahl-museumsinitiativ har man initiert til et forprosjekt som tar sikte på planlegge den framtidige museumsvirksomheten med spesielt henblikk på Henrik Kvandahls liv og virke. Vi har ikke oppnådd finansiering av prosjektet.

Formidling

På generelt grunnlag har Várdobáiki museum formidlet samisk historie, både til elever i skoleverket og allmennheten for øvrig. Dette har skjedd enten via forelesninger eller tilknyttet kulturminner i regionen.

Sommeren 2012 ble et ryddeprosjekt i Skáhpecorru i Veggen igangsatt, der formålet er å rydde og tilrettelegge et markasamisk kulturmiljø for formidling. Prosjektet er et samarbeid mellom museet og grunneier. Prosjektet vil avsluttes i 2013.

Den administrative funksjonen til museumsleder har blant annet bestått av prosjektering av framtidige prosjekter, rapportering, uttalelser samt oppfølging av henvendelser til museet.

Barnehage

Várdobáiki driver en privat barnehage, Márkománák samisk barnehage, som ligger i fine omgivelser i Planterhaug i Skånland kommune. Barnehagen har fine utearealer midt i det samiske kulturlandskapet, med skog, mark og fjell som sin leke- og læringsarena. Várdobáiki har drevet barnehagen fra 2003. Barnehagen ble startet opp etter at private aktører la ned driften i samme bygg.

Eier har tilpasset barnehagens uteområde for at det skal være best mulig egnet til samisk barnehagedrift. Her er blant annet gamle og bål plass. Barnehagens uteområde inkluderer også et stabbur som anses som en viktig del av et samisk tun.

Barnehagen har tjuvfem plasser i alderen ti mnd. til seks år. Barnehagen finansieres over eget budsjett med kommunalt tilskudd til private barnehager, særtilskudd fra Sametinget og foreldrebetaling. Barnehagen har som særskilt formål å skape trygghet og tilhørighet til samisk språk og kultur. Ellers er barnehagen underlagt generell lovgivning for barnehager.

Barnehagebygget er pusset opp i 2011. da flere rom fikk nytt gulv og stellerrommet ble renoveret.

Barnehagen har gjennomgående fokus på samisk språk og flere av barnehagens ansatte har deltatt på samiskkurs for å høyne samiskkompetansen i barnehagen. Barnehagen har med jevne mellomrom egne språksatsingsprosjekt på gang. Det er en ressurskrevende måte å drive språkutvikling på, men vi ser at det er nødvendig for å få en satsing på samisk språk. I 2012 gjennomførte barnehagen et språkprosjekt for å etablere språkarenaer i barnehagen. Det ble også arbeidet med plakater som språkhjelpemidler.

Várdobáiki er svært fornøyd med samarbeidet med eierne av bygget og er opptatt av å opprettholde denne gode dialogen.

Av barna i barnehagen er det to barn som har samisk som hjemmespråk. For de øvrige barn er samisk en del av den daglige hverdagen i barnehagen, noe som utgjør et godt utgangspunkt for videre språkopplæring.

Barnehagen har fra 2012 samordna opptak med kommunen. De som søker til Márkománák må søke gjennom kommunens hjemmesider. Styrer er med på opptaket.

Fra høsten 2013 er det en ledig plass for ett barn over 3 år.

Dersom barnehagen skal kunne være en reel aktør i arbeidet med på å revitalisere samisk språk i regionen er det nødvendig at det tilføres mere ressurser i form av ekstra samiskspråklig personell.

Prosjekt

Til sammen har det vært 38 aktive prosjekt i 2012.

Økonomi

Várdobáiki finansieres av driftstilskudd og prosjekttilskudd. Driftstilskuddene dekker hovedsakelig lønn til daglig leder og de forskjellige avdelingsledere samt andel av driftskostnadene. Deler av driftstilskudd blir også brukt til direkte brukerrettede tiltak. Várdobáiki oppnår en stor andel prosjektmidler i forhold til fast driftstilskudd og mye aktivitet er prosjektbasert og finansieres over eksterne prosjektmidler. Aktiviteten tilpasses oppnådd finansiering. Organisasjonen er avhengig av å delfinansiere kostnader knyttet til administrasjon og generell drift også gjennom prosjekt.

Omsetningen har i 2012 vært på ca 9,4 mill, , av dette gjelder 1,82 mill drift av Márkománák samisk barnehage. Várdobáiki får fast driftstilskudd fra Sametinget til Språksenter, kultursenter og museum, fra Troms fylkeskommune til Språk- og kultursenter, fra Nordland fylkeskommune til drift av Gállogieddi. Prosjektmidler har vært gitt fra Sametinget, Nordland fylkeskommune, partnerskap Ofoten og Barentssekretariatet.

Regnskap håndteres internt fra 1.1 2012. Revisjon har vært foretatt av BDO, Harstad. I 2012 har BDO revidert totalregnskapet samt flere forskjellige prosjekt.

Leietakere

Várdoáiki framleier kontor til andre samiske organisasjoner/institusjoner. Leietakere er Sametinget, Universitetet i Tromsø, (Senter for samisk helseforskning), Duodjeinstituhtta og Márkomeannu.

Gjennom å samle personer som arbeider med samiskrelaterte tema i samme bygg blir det et inspirerende og rikt miljø som har stor betydning for videreutvikling av samisk språk og kultur i regionen. Dette befester Várdoáiki som en viktig samisk institusjon. Várdoáiki forsøker å tilrettelegge kontorbehov for leietakerne så godt som mulig og anser alle leietakere som viktige samarbeidsparter i arbeidet for bevaring av samisk språk og kultur i regionen.

Personalseminar

Det var i 2012 avholdt et personalseminar med kommunikasjon som tema. Ansvarlig for det faglige ved seminaret var Nord Norsk kommunikasjon. Seminaret var avholdt i Kiruna.

Avslutning

Várdoáiki står stadig foran flere utfordringer. Det var heller ikke mulig å komme i mål med arbeidet vedrørende omorganisering i 2012. Arbeidet vil pågå også i 2013. Omorganisering er et krav for å få samisk kulturhus til regionen.

Barnehagen er bemannet med flere samisk førstespråklige, men det er en stor utfordring å få samisk som et aktivt språk i barnegruppen.

Vi ser ikke at vi har hatt mulighet til å styrke språkarbeidet i året som gikk. Sametinget har hatt en evaluering av samiske språksentre og har varslet endringer i tilskuddsordningen. Vi har forventninger om at det vil medføre bedre rammevilkår for språksenterdriften. Vi har i løpet av året hatt samarbeidsprosjekt med språkressurser på svensk side. Det har stor betydning da den samiske dialekten i flere områder rundt Kiruna er tilnærmet lik dialekten i dette området. Samarbeid med språkressurser på svensk side ønskes videreutviklet.

Várdoáiki vil fortsette samarbeidet med Márkomeannu. Márkomeannu er en viktig bidragsyter når det gjelder samisk kunst og kultur og det er en stor utfordring å sikre god nok finansiering av den. Márkomeannu har i perioder svært stram likviditet. Várdoáiki har valgt å bistå festivalen ved å forskuttere regninger i perioder.

Várdoáiki vil fortsatt ha sterkt fokus på brukerretta tiltak. Dette oppnås gjennom fortsatt stor prosjektrelatert virksomhet. Det er en stor utfordring å få avsluttet pågående prosjekt med regnskap og rapport i tide. Vi vil derfor en periode begrense antall nye prosjekt.

Styret ser etablering av ny organisasjon samt å oppnå at oppdragsbrev for kulturbygg blir oversendt Statsbygg som de to viktigste satsingsområder for 2013.